

Українська академія акмеології (Україна)
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (Україна)
Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)
Міжнародний університетський коледж (Болгарія)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІОНАЛА І ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Збірник наукових праць

Україна – Болгарія – 2014

УДК 37. 03(075. 8)
ББК 88. 4

Збірник наукових праць, підготовлений за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія і практика», яка відбулася на базі Міжнародного університетського коледжу (м. Добрич, Болгарія 22. 09. – 29.09. 2014 р.).

У збірнику розглянуто проблеми розвитку професіонала і професіоналізму в сучасних соціально-економічних умовах; особливості розвитку професіоналізму майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів, вчителів, вихователів, психологів, працівників сфери обслуговування, військовослужбовців, працівників пожежної безпеки, юристів, менеджерів туризму; вчителів молодших класів, викладачів ВНЗ; розкрито сучасні стратегії підготовки фахівців вищої освіти в Америці, Болгарії, Великій Британії, Україні; визначено основні засади компетентнісного та акмеологічного підходів до підготовки фахівців у вищій школі; висвітлено питання саморозвитку та самореалізації майбутнього фахівця під час навчання у ВНЗ та соціально-психологічні проблеми його особистісного і професійного зростання; запропоновано шляхи використання інноваційних технологій у професійній освіті фахівців.

Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія і практика
: зб. наук. пр. / за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП
Гордієнко Є. І., 2014. – 384 с.

Редакційна колегія:

Каменова Д. – професор Міжнародного університетського коледжу (Болгарія).

Архипова С. П. – кандидат педагогічних наук, професор, дійсний член Української Академії Акмеології, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Україна).

Фруктова Я. С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, член-кореспондент Української Академії Акмеології (Україна).

Майборода Г. Я. – кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Української Академії Акмеології, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Україна).

Тютюнник О. В. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Україна).

За зміст публікацій відповідальність несуть автори

*Рекомендовано до друку на загальних зборах
Української Академії Акмеології (протокол №2 від 24 вересня 2014 р.)*

УДК 37. 03(075. 8)
ББК 88. 4

ISBN 978-966-9730-23-7

© Авторські тексти, 2014

Кулик І. В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВНЗ	173
Лещинський О. П. АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД – ШЛЯХ ДО ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	176
Липова К. О. НАУКОВІ ПОГЛЯДИ ФІЛОСОФІВ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ МОРАЛІ ТА МОРАЛЬНОСТІ	177
Литвин І. М. ФАСИЛІТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА – КРОК ДО ТВОРЧОСТІ	182
Лісневська А. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У ПЕРІОД НОРМАТИВНОЇ КРИЗИ 30-ТИ РОКІВ	185
Лопушинський І. П. УПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ	188
Лохвицька Л. В. МОРАЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ОДНА ІЗ ОПЦІЙ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	191
Ляховець Л. О. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ ТА СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ У ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ	194
Майборода А. О. АНАЛІЗ ПРАЦЬ ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВЦІВ ЩОДО ШЛЯХІВ УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ	197
Майборода Г. Я. ПРОФЕСІОНАЛІЗМ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ПОЗИЦІЇ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ	199
Malykhin O. V. WOULD-BE TEACHER SELF-EDUCATION COMPETENCE FORMING: ASME-REACHING ASPECT	204
Марія Димова, Христина Милчева ОБУЧЕНИЕ НА СТУДЕНТИ В УСЛОВИЯТА НА КУЛТУРНО РАЗНООБРАЗИЕ	207
Мартиненко С. М. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБИСТІСНО-РОЗВИВАЛЬНОМУ НАВЧАННІ	211
Мартовицька Н. В. ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ЧЕРЕЗ ДИТЯЧІ СУДИ	217
Мельниченко О. В. ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ	220
Мовчан В. І. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОЄКТНО-ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ	223
Монашненко А. М. ЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ЛІНГВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	227
Муромець В. Г. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	229

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У ПЕРІОД НОРМАТИВНОЇ КРИЗИ 30-ТИ РОКІВ

Summary. The article consider the connection between life satisfaction during the normative crisis of 30 years and such psychological factors of satisfaction with life as satisfaction with the surrounding conditions of life, satisfaction of basic needs, the content of life purpose and its implementation, social contacts. It is shown that the clarity of awareness of their purpose in life, proactive and responsible attitude towards its implementation, a wide range of social contacts contribute to satisfaction with life at the age of 30 years.

Keywords: regulatory crisis, satisfaction with life, life purpose, social contacts.

Анотація. В публікації раскрыта зв'язь между удовлетворенностью жизнью в период нормативного кризиса 30-ти лет и такими психологическими факторами удовлетворенности жизни, как удовлетворенность окружающими условиями жизни, удовлетворенность основных жизненных потребностей, содержание жизненного предназначения и характер его осуществления, референтный круг общения. Показано, что четкость осознания своего жизненного предназначения, инициативное и ответственное отношение к его осуществлению, широкий круг социальных контактов способствуют удовлетворенности жизнью в возрасте 30-ти лет.

Ключевые слова: нормативный кризис, удовлетворенность жизнью, жизненное предназначение, референтный круг общения.

Постановка проблеми. Нормативна криза – це етап розвитку особистості в період дорослості, коли вона переосмислює власне життя, його сенс, головні цілі та шляхи їх досягнення. На думку О. Л. Солдатової, нормативність криз розвитку особистості зумовлена «суперечністю між мотивацією самоактуалізації й розвитку відповідно до нормативних критеріїв соціальних експектацій і прагненням збереження особистісної цілісності й самототожності» [4, с. 5].

Основні ідеї. Одна з нормативних криз розвитку особистості припадає на 30 років (± 3 роки), яку Т. М. Титаренко називає кризою невиправданих сподівань [3]. У цей період людина починає підводити перший підсумок своїх досягнень, їх відповідність юнацьким мріям та сподіванням. Це спонукає її переосмислювати зміст власної індивідуальності, прийняті рішення щодо кар'єри, сім'ї, життєві принципи і настанови щодо суспільства [1; 2]. Гострий перебіг нормативної кризи 30-ти років може спонукати людину вдатися до крайніх заходів (розлучення, зміна професії та ін.). Закономірно, що це може негативно позначитися і на її

професійному становленні, оскільки повторне професійне самовизначення заважатиме розвитку професійної компетентності людини як фахівця.

З метою розкриття зв'язку між показником задоволеності життя загалом в осіб віком від 27 до 33 років і такими психологічними чинниками задоволеності життя, як задоволеність оточуючими умовами життя, задоволеність основних життєвих потреб, зміст життєвих призначень та характер їх здійснення, референтне коло спілкування, було проведено емпіричне дослідження, в якому взяли участь 60 осіб (30 чоловіків і 30 жінок) (дослідження проведено в Чернігівському національному педагогічному університеті в рамках дипломної роботи В. В. Харченко). Було встановлено, що серед опитаних 25% мають низький, 53,3% – середній, 21,7% – високий рівень задоволеності життям загалом. Надалі порівнювалися емпіричні дані двох груп респондентів – з низьким і високим рівнями задоволеності життям загалом.

Встановлено статистично значущі відмінності в оцінці респондентами обох груп оточуючих умов життя. Так, незалежно від рівня задоволеності життям, респонденти на високому рівні оцінили безпосередні умови проживання, можливості отримання інформації, на середньому рівні – матеріальний прибуток, медичне обслуговування, дозвілля, на низькому рівні – політичну ситуацію в регіоні проживання, соціальну та правову захищеність. Статистично значущі відмінності було виявлено щодо таких оточуючих умов життя, як побутові умови ($p \leq 0,05$), екологічні умови ($p \leq 0,01$), умови праці ($p \leq 0,01$), можливості використання грошей ($p \leq 0,01$), можливості спілкування з мистецтвом ($p \leq 0,01$). За всіма цими параметрами «задоволені життям» респонденти виявляють вищий рівень задоволеності.

Оцінюючи свої життєві потреби, респонденти обох груп вказали на високий рівень задоволеності потреб у спілкуванні з близькими й друзями, на середній рівень задоволеності потреб у роботі, стосунках у сім'ї, харчуванні, на низький рівень задоволеності потреб у відпочинку, матеріальному благополуччі. Статистично значущі відмінності було встановлено щодо задоволеності таких потреб, як благополуччя дітей ($p \leq 0,05$), соціальний статус ($p \leq 0,01$), життєві перспективи ($p \leq 0,01$), любов, сексуальні почуття ($p \leq 0,05$), можливість займатися улюбленою справою ($p \leq 0,01$). За всіма параметрами «задоволені життям» особи також виявляють вищий рівень задоволеності.

Констатовано статистично значущі відмінності у змісті життєвих призначень обох груп респондентів за такими шкалами, як «Виконавець – Творець» ($p \leq 0,01$), «ситуативна – духовна орієнтація» ($p \leq 0,01$), «Керівник – Підлеглий» ($p \leq 0,05$). Аналіз результатів свідчить про те, що особи з високим рівнем задоволеності життям при виборі життєвих призначень частіше виступають у ролях Творця, Керівника, а особи з низьким рівнем задоволеності життям – у ролях Виконавця, Підлеглого. Крім того,

«задоволені життям» особи мають ширші життєві орієнтації, ніж «незадоволені життям». Іншими словами, вони схильні планувати своє життя з перспективою на віддалене майбутнє, здатні абстрагуватися від обставин поточних життєвих ситуацій.

Виявлено статистично значущі відмінності в характері здійснення життєвих призначень обох груп респондентів за такими шкалами, як «локус контролю» ($p \leq 0,01$), «усвідомлення життєвих призначень» ($p \leq 0,01$), «віра» ($p \leq 0,05$), «активність» ($p \leq 0,05$). Отримані результати свідчать про те, що «задоволені життям» респонденти більшою мірою здатні контролювати події власного життя, ініціювати життєві зміни, ніж «незадоволені життям» респонденти. Крім того, вони мають більш чіткі уявлення про свої життєві призначення, є більш активними і впевненими в собі при їх реалізації.

Аналіз референтного кола спілкування обох груп респондентів показав, що особи з високим рівнем задоволеності життям мають, як правило, ширше коло спілкування (від 5 до 12 осіб), ніж особи з низьким рівнем задоволеності життям (від 5 до 7 осіб). До кола значущих осіб «задоволені життям» респонденти включили членів сім'ї, друзів, сусідів, колег по роботі, з якими їх пов'язують різноманітні формальні та неформальні зв'язки, обговорення різних (як особистих, так і ділових) питань. Водночас коло значущих осіб у «незадоволених життям» респондентів складається передусім з членів сім'ї та декількох друзів. Саме у цьому вузькому колі однодумців вони проводять своє дозвілля та обговорюють проблемні питання власного буття.

Висновки. Отже, задоволеність життям у період нормативної кризи 30-ти років є пов'язаною як з вищою оцінкою людиною оточуючих умов життя, більшою задоволеністю життєвих потреб, так і специфікою змісту і характеру здійснення нею життєвих призначень, широтою соціальних контактів. Чим чіткіше людина усвідомлює свої життєві призначення, чим відповідальніше ставиться до їх здійснення, чим ширшими є її соціальні зв'язки, тим ефективнішим є перебіг кризи 30-ти років, а відповідно й процес професійного становлення.

Література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология : учеб. пособие для студ. вузов / Г. С. Абрамова. – М. : Академический проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 624 с. – (Серия „Gaudeamus”).
2. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 416 с.
3. Психология життєвої кризи / відп. ред. Т. М. Титаренко. – К. : Агрпроми видав, 1998. – 348 с.
4. Солдатова Е. Л. Нормативные кризисы развития личности взрослого человека : автореф. дис. на стиск. научн. степени д-ра психол. наук : спец. 19.00.01. – «Общая психология, психология личности, история психологии» / Е. Л. Солдатова. – Екатеринбург, 2007. – 43 с.